

۱- اگر به شهرهای مختلف ایران سفر کرده باشید اماکن و مساجد دوره‌های گذشته را دیده‌اید و با دیدن مقبره‌های بزرگان دینی و علمی از آن‌ها یاد می‌کنید و درباره‌ی عملکرد آن‌ها سخن می‌گویید.

در این فصل با شخصیت‌ها و پیشرفت علمی مسلمانان در گذشته آشنا می‌شوید.

۲- دین اسلام از سرزمین عربستان طلوع کرد.

۳- هجرت پیامبر از مکه به مدینه مقدمه‌ی تشکیل حکومت اسلامی شد و از آن روز به بعد مردم بسیاری به دین اسلام دعوت شدند و دین اسلام گسترش یافت. پس از رحلت پیامبر، مسلمانان اسلام را به خارج از عربستان گسترش دادند.

۴- گسترش دین اسلام به قاره‌های اروپا و آفریقا رسید.

۵- مسلمانان تحت تأثیر قرآن و تعالیم دینی اسلام که به تفکر و آموختن علم اهمیت زیادی می‌داد در زمینه‌های مختلف پیشرفت کردند.

۶- در این دوره هنرمندان، صنعت‌گران، دانشمندان، فیلسوفان و مهندسان زیادی ظهور کردند که در این میان، ایرانیان سهم بسیار بزرگی در گسترش و پیشرفت علمی داشتند.

۷- در دوره‌ی اسلامی به دانشمندان حکیم می‌گفتند، چون آن‌ها در چند علم استاد بودند.

۸- در دوره‌ی اسلامی اغلب دانشمندان کتاب‌های خود را به زبان عربی می‌نوشتند تا زبان عربی و دین اسلام به جهان شناسانده شود.

۹- خطّ زمان: نشان می‌دهد که هر واقعه در چه زمانی اتفاق افتاده است.

صد سال مساوی یک قرن یا یک سده است.

از سال یکم تا سال پنجاهم، نیمه‌ی اول قرن است و از سال پنجاهم تا صدم نیمه‌ی دوم قرن به حساب می‌آید.

۱۰- مهم‌ترین علل پیشرفت علمی مسلمانان:

الف) تعالیم دین اسلام: مهم‌ترین علت پیشرفت علمی مسلمانان، بود، زیرا انسان‌ها را به تفکر درباره‌ی آفرینش جهان، حرکات

سیارات، زندگی جانوران و گیاهان دعوت می‌کرد.

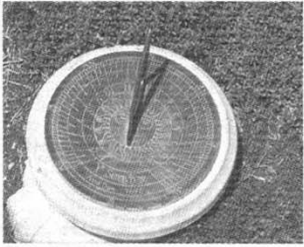
پیامبر گرامی اسلام فرمودند: به دنبال علم باشید حتی اگر مجبور باشید تا چین بروید.»

ب) ترجمه: با گسترش سرزمین‌های اسلامی و فتح ایران و یونان گذشته، علوم و فنون بسیاری در اختیار مسلمانان قرار گرفت

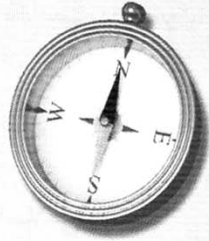
که این آثار را از زبان پهلوی و یونانی به عربی ترجمه کردند.

ج) حمایت فرمانروایان از دانشمندان: فرمانروایان در آن دوره از دانشمندان و هنرمندان حمایت بسیار می‌کردند که باعث

ایجاد کتابخانه و مدارس و مراکز علمی شد.

ساعت آفتابی

قطب‌نما

د) نیازهای جدید جوامع مسلمانان: مسلمانان برای تعیین قبله، پی بردن به ساعات طلوع و غروب خورشید و تقویم (برای انجام عبادات) و نیز کشتی‌رانی نیاز به علم ریاضی و نجوم داشتند.

دستگاه اُسطرلاب موقعیت ستاره‌ها را نشان می‌دهد.

ه) تجارت و بازرگانی: موجب انتقال علوم و فنون از جایی به جای دیگر شد.

و) کاغذسازی: مسلمانان صنعت کاغذسازی را از چینی‌ها آموخته و آن را گسترش دادند.

۱۱- مراکز علمی جهان اسلام

الف) دانشگاه‌ها و کتاب‌خانه‌ها: دانشگاه جندی‌شاپور در اهواز در زمان ساسانیان تأسیس شد و تا سیصد سال بعد از ورود اسلام به ایران به کار خود ادامه داد. سامانیان نیز کتاب‌خانه‌ی بزرگی را در کشور احداث کردند.

ب) نظامیه: یکی از وزیران معروف ایرانی به نام **خواجه نظام‌الملک** این مدارس را تأسیس کرد. عده‌ی زیادی در آن‌جا به علم‌آموزی مشغول بودند که حکومت خرج تحصیل و زندگی آن‌ها را می‌پرداخت.

از بین این مدارس، نظامیه‌های نیشابور و بغداد معروف بودند. دانشگاه‌های امروزی تقلیدی از مدارس نظامیه است.

۱۲- رصدخانه‌ها: رصدخانه محلّ تحقیق درباره‌ی ستارگان بود. شهرهایی چون اصفهان، بغداد و ری دارای رصدخانه بودند.

۱۳- بیمارستان‌ها: نخستین بیمارستانی که از آن اطلاعی در دست است بیمارستان و مدرسه‌ی پزشکی دانشگاه جندی‌شاپور است.

معروف‌ترین بیمارستان دوره‌ی اسلامی بیمارستانی است که عضالدوله دیلمی بنا کرد که در آن داروخانه‌ای نیز داشت.

۱۴- عصر تاریکی در اروپا: در آن دوره که سرزمین‌های اسلامی در علوم و فنون پیشرفت کرده بودند اروپاییان در جهل و خرافات

زندگی می‌کردند. بعدها آن‌ها آثار اسلامی را ترجمه کردند و از این طریق علوم و فنون به اروپا انتقال یافت.